

És lépteim csattognak a cementen, és bármerre tartok is
— bármerről jön is a vonat — az út lefele visz.

WILLIAM JAY SMITH

Úgy nő a hó, hogy se kerítés, se láthatár,
csak néha habzik, ahogy fölveri a szél,
a néhány betű lécdarab, egy-egy ház,
csorbán tátogó táj sötét fogakkal,
mi tán azért némult el ennyire,
hogy kegyetlenebb legyen halántékom dobolása.

Jaj, Kati, ellobbant tulipán bíbor!
Benned már nem szítál a fájdalom,
lezúdult egyszerre, fehér zuhanással,
mintha tükröt csaptak volna az éghez,
száz repedés fogja össze a fényességét,
s már omlik is vissza fénytelen fehéren

mindörökre így, dallamtalanul...

Jaj, Kati, ellobbant tulipán bíbor!
Ott voltak lent a falu alatt a katonasírok, játszottunk
köröttük, tudatlanok. Aztán zeneszóval, mint rendes föltámadásnál,
elvitték a csonthagyatékot, hogy ezután kerültük e helyet.

Hogy omlott körben akkor a hó,
hó-kötél indák, fehér tűzkigyók cikáztak föl a sár-talapzatból.

Azt hittem, örökre elültek ők... lám, körbегyűlnek!

Jaj, Kati, ellobbant tulipán bíbor!
Körben a hegyek sem komorabbak, mint máskor,
feszül az állomás a turneri vonatok elé, kopog az utam,
szinkópázik a tél, kréta-nyoma sincs haláloznak.
Egykedvű huzalok elviszik s leejtik a tekintetet,
így végzi művét — mert léte a mű — minden pillanat,
mit filmként forgathatnék vissza, értelmét keresném,
szabadulás poklát.

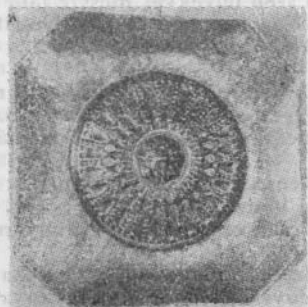
Jaj, Kati, ellobbant tulipán bíbor!

Szófogadón összevont szájjal, egy pörben lapozgat ez a hóhűltás,
mihez mérleget a csillagok tartnak eliszonyodva,
hiszen derült az ég, honnan jönnek a pelyhek,
mint az írtást kerekíti a szél, lettünk egészek hiányoddal.

Szállong a hó, korommal vegyülve.

Hát út ez a hullás, út-e vagy cél?

Jaj, Kati, ellobbant tulipán bíbor!

Dénes Sándor: Falitál

ELRENDELÉSEK

I.

Horváth Istvánra gondolva

Gépkocsi tört rám, gépkocsi reám is!
Mégforgatott az országút porában,
kitépett húsomból, szétdőlt arcmon — —
csak nekem nem volt szabad belehalnom!
Nekem még élni kellett. Élni úgy,
hegekkel arcmon és lelkemen,
megjegyezten, vagy eljegyezten,

mindegy,

élni, mert várt reám itt valami,
amit csak rám osztott ki — mi?

A sorsom?

A végzetem? Az elrendeltetésem?

Akármilyen volt is az, csak egy, csak egy

nem:

a véletlen! Ki volt rám mérve minden,
így kellett lennie! Véletlenekben
nem hittem én, és nem hiszek ma sem,
emberhez méltatlan, csúf, megalázó
volna, ha csip-csup véletleneken
múlana életünk, ha ostoba
esetlegesség döntene el azt, hogy
kiből mi lesz, ki mire lett, mi végre.
Két pont között meghúzható az út,
papírméretben, éppúgy, mint az élet
dimenziói közt — ha mégoly bonyolultan,
átszelve is más utak vonalát,
elveszve látszólag a kusza rajzon,
de mégis elválaszthatón, az út
meghúzható. Meghúzták az enyém is:
megsebzett bár, élnem kellett mégis.

Élnem s hirt adnom egy másik világról,
kimondhatóvá tenni a panaszt,
először szólni itt a nagyapáról,
ki béres volt még hajdan, nyűtt paraszt,
a szijgyártóról, ki ott senyvedett el,
a Jóska bácsik küzdelmeiről,
kiket a hűség hívott oda vissza,
s kiket lehúzott s ott tartott a sár.
Ők vállalták a sorsukat s én őket,
szegénységüktől lettem gazdagabb,
tanultam szolgaként, hogy szolgaságuk
kikiálthassam egyszer, a szavak
tanult rendjét vonultatva fel értük,
sorsukon változtatni — a tudást,
hisz épp a tudatlanság volt a vétük:
hogy nem ismerték a jobbat, a mást.
A falu jött be vélem a lapokba,
a tudatokba és tán a szivekbe,
az a gyámoltalan kis falu-kölyke
a maga részét harcokból kivette;
magát sosem tagadva meg, a harcban
tudott fegyvert is váltani, ha kellett,
küzdött, nem harsányan, de hajthatatlan,
mindig a több, a jobb, a népe mellett...
Élnem kellett, nem halhattam meg akkor,
a gépkocsi csak megsebezhetett,
bennem vált gyönggyé minden, mi alatt

forr,

így kellett, így volt: elrendeltetett.

1980

II.

Asztalos Istvánra gondolva

Gyermeknek írni verset, gyermekeknek!
Gyermeklap éber szerkesztője lenni!
Rügyek kertésze, vadhajtságok gyöngéd
nyesegetője,
a szép növekvés messze látó őre!
Voltam ez is. S ez sem véletlenül.
Alábbi szavaimból kiderül.

Őcsém meghalt, én egyedül maradtam,
egyetlen ág az „életfán”, s az is
megroncsolt, sebzett, már-már hogy

letört —

Nem volt szabad lezárni így a kört,
ki kellett virágoztatni a Fát,
s csak egy mód volt rá: gyermekek,

család!

Szerelmem, Anna, ott hordta nevében
lényének ősi értelmét: „anya”,

segített évek folyamán elérnem,
hogy kilombozzék újra az a fa.
Leány, fiú — ahogy kívántam, úgy jött,
valami szintén ősi rend szerint,
leány, fiú — míg négyre nőtt a számuk,
mind kedves-rendes, jökötésű mind.
Tőlük tanultam meg, hogy mi a gyermek,
mit ad és mit kér, min jár az esze,
mire figyel föl, min bóbiskol el, meg
mi öneki a vers, a dal, mese.
Ez indított rá, hogy nekik is adjak,
hogy a könnyebbik tollam fölvegyem,
átértékkeljem súlyát a szavaknak:
a versem vers, de játék is legyen —
együtt a vers s a játék,
legyen kettős ajándék,
neveljen s felderítsen,
mókásan jóra intsen.

S midőn a Fán a koraesti pírban
feltűnt az első friss „unoka-ág”,
a verset most már neki s róla írtam,
új kontó, új világ!
S aztán feltűnt a löbbi,
nem szüntek egyre jönni,
egyik szebb, mint a másik,
míg ez tipeg csak,
amaz már fákra mászik!
Velük jött el a Teljesség. Hogy aztán...
De erről ne beszéljek.
Éneke a versek annyi gyermek ajkán,
túl rajtuk messzebb s egyre messzebb

érnek.

Tárgyuktól elszakadva testté válnak,
önállón élni az adott időt;
a „szilimánka fiú”, Zolti már nagy,
de ott a versben ő semmit se nőtt.
Maradt ő „csudaokos kis legény”,
akinek esze a helyén,
s ha Toldi nem leszi, mint Toldi győz —
ő s mindahány, ki „észben ép s erős”.

Gyermeknek írni verset, gyermekeknek!
Ki más tehetne volna, ha nem én?
A gyermek volt, s az most is, a Remény.

1981. március 7.

III.

Tudós, költőbe oltva —
Először ezt én mondtam ki róla.
De hát ki ismerhette volna jobban?
Oly együtt voltunk harcokban, bajokban!
A korban.
Volt idő,
mikor nálunk tanyázott szinte minden
mikor a testvér-szót, a biztatást
nálam kereste.
Adott s kapott.
Megfeleztünk almát s gondolatot.
Tudta, hogy bennem több az érzelem,
tudtam, hogy benne több az értelem,
együtt voltunk mi eszményi egész,
az eszményért lobogni s tenni kész.
Kifejezésre ez akkor jutott,
amikor együtt csináltunk lapot,
szilárdan állót, meg nem alkuvót.
De aztán jött, mi jött,
megosztva teret és időt,
megosztva minket is, eltávolítva —
a kényszerűség innen messze hívta.
Másként jött vissza később onnan ő,
mássá formálta közben az idő,
vakonhívó lett, fenntartást nem ismert,
minthogyha elfelejtett volna mindent.
Tudós lett, ész az oktatásban
— ahogyan megjósoltam hajdanában —
de a barátság már alább hagyott,
épp csak találkozgattunk — itt-amott.
A benső hangot többet nem kereste,
családomhoz az útja nem vezette,
mi volt, az olybá tűnt fel, mint egy álom,
elvtársam volt ő immár, nem barátom.
Ez szólalt benne meg, mikor
számon kért engem is a népi kor,
a vádlóim közé ő is beállott,
szertefoszlata végképp azt az álmot.
Elnézte azt, hogy lángomat lehűtsék,
könyvem, szívem zúzómalomba küldjék,
hagyott két évig tartó némaságban,
a néma kínban, megaláztatásban,
egy jó szó nélkül... Tudomásul vettem,
ért akkor bőven még ilyesmi engem.

Egy alkotóház fedele alatt
beszélgettünk még egyszer, utoljára,
alkalmas volt rá hely meg pillanat,
hogy lelkét ott kitarja.
A múlttól nem esett szó, a jövő
kötötte le, az lebegett előtte.
Mily bízó volt, mily optimista ő!
Elképzeléseit mint fonta-szötte!
S megütközött azon, ha néha-néha
belőlem más szót váltott ki a téma.

A fővárosban ért a hír utol,
s tán jó volt így — különben kővé válok
a sírkövek közt én is... Annyiszor
kísért ma is a kép! A borzadályok
azóta megedzették lelkemet,
de azt feledni, azt — nos, nem lehet.
Példát akart mutatni mindig ő,
de akkor nem. Nem várta, hogy kövessük,
csak rájött: rossz tanuló az idő,
megérdemli, hogy magunkból kivessük,
nem várta: zúzzuk mi is szét agyunk,
csak annyit mutatott meg: kik vagyunk.

Ki tudná jobban, mint én, bensejében
mi zajlott le, mi mindent
vetett ő el, hogy mást kapjon cserében,
s igaz reménye végül füstbe mint ment,
ki tudná jobban? — — Az a régi bántás
ezért csitult el bennem megbocsátón,
az asztalomnál ül — mi ez, varázslás? —
szemben velem, mint testvéri barátom,
ülünk s beszélgetünk, épp elmeséli,
mi indította nyelvünket kutatni,
a t a térítő — szól — ki nem érti?
Emet — temet, enyész — tenyész, s még
annyi...

Megborzongok — ő, istenem, enyészet,
de csak egy t kell hozzá s már tenyészet!
S az ő művében megvan ez a t — —
sosem lesz műve az enyészeté.

1981. március 8.

DORIN TUDORAN

SZÖRNYŰ FELISMERÉS

E forró nyárnak egyik éjszakáján
amíg az égbolt nagyszerűségét szemléltem
váratlanul megvilágosodott előttem
valami a természet nagy árulásából:

egy villám
azt álmodta
hogy fejszévé
válík!

VALLOMÁS

Sóvárogra írnék még egyszer
egy verset
mint serdülő korban:

szépen kezelném
a gyönyörű szavakat
nagy gonddal
helyezném őket
drága gyémántból készült
koporsóikba
mint valamilyen Mengyelejev
táblázatba
vattába rejtve
a hideg ellen
selyeminget
szabva nekik
a hőség ellen.

De
szememet kinyitva
látom:

buldogok
viczorognak reám
vértől gőzölgő
agyarak
és jobb kezem ujjai
cafatokban;
a másik kezemben
kétségbeesve markolom
a sintérek szerszámát
(milyen jó
hogy kétkézes vagyok!)
kétségbeesve markolom
a sintérek szerszámát
s a jövőbe tekintek
bizodalommal —
szégyentelen bizodalommal!

RITÓÓK JÁNOS fordításai